

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

PRIRUČNIK ZA NAVOĐENJE IZVORA U NAUČNIM I STRUČNIM RADOVIMA

Mostar, 2011. godine

PRIRUČNIK

za navođenje izvora
u naučnim i stručnim
radovima

PRIRUČNIK ZA NAVOĐENJE IZVORA U NAUČNIM I STRUČNIM RADOVIMA

Urednica:

Anita Duraković

Izdavač:

Pravni fakultet Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru

Godina izdanja:

2011.

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka

Bosne i Hercegovine, Sarajevo

001.811(035)

PRIRUČNIK za navođenje izvora o naučnim i stručnim radovima / [urednica Anita Duraković]. -

Mostar : Pravni fakultet, 2011. - 40 str. :

ilustr. ; 21 cm

Bibliografija: str. 39-40.

ISBN 978-9958-9271-9-5

COBISS.BH-ID 19116550

Ovaj priručnik, koji za cilj ima unapređenje nivoa svijesti i znanja o značaju poštivanja i zaštite prava intelektualnog vlasništva, pripremljen je zahvaljujući pomoći američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Podršku u realizaciji i štampanju publikacije pružio je projekat

**Intellectual Property Rights (IPR) Protection
in Bosnia and Herzegovina**

Stanovišta iznijeta u ovom priručniku predstavljaju mišljenja urednika, a ne nužno i stanovišta USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

SADRŽAJ

UVOD	5
1. PLAGIJARIZAM	7
2. AGLC SISTEM NAVOĐENJA REFERENCI	9
3. CITIRANJE REFERENCI U TEKSTU	13
3.1. Autor citiran u tekstu	13
3.2. Autor nije direktno citiran u tekstu.....	13
3.3. Imena dvaju autora različitih radova citiranih u istoj rečenici	14
3.4. Imena dvaju autora istog rada citiranog u tekstu	14
3.5. Radovi koji imaju više autora.....	14
3.6. Nepoznat autor.....	15
3.7. Doslovno preuzimanje dijela teksta od drugih autora.....	16
3.8. Poglavlja u editovanim knjigama.....	16
3.9. Sekundarni izvor.....	17
3.10. Tabele, dijagrami i slike.....	17
3.11. Radovi koje su objavile različite organizacije	19
3.12. Web izvori u tekstu.....	20
3.13. Nepoznata godina objave rada	20
4. NAVOĐENJE REFERENCI U LITERATURI.....	21
4.1. Knjige	21
4.2. Članci.....	24
4.3. Pravni slučajevi.....	26
4.4. Ugovori	29
4.5. Druge vrste dokumenata	31
4.5.1. Konferencijski izvještaji	31
4.5.2. Diplomski rad, magistarski rad i disertacija.....	31
4.5.3. Zakon, pravilnik i uputa.....	32
4.5.4. Internacionale odluke nastale arbitracijom	32
4.5.5. Dokumenti s Interneta.....	33
4.5.6. Obavještenje za medije	34
4.5.7. TV i radio program.....	34
4.5.8. Intervju	35
ZAKLJUČAK	37
BIBLIOGRAFIJA RADOVA	39

UVOD

Izradom ovog priručnika, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru preporučuje korištenje numeričkog - AGLC (Australian Guide to Legal Citation – Australijski priručnik za citiranje pravnog sadržaja) sistema navođenja referenci.

U naučnim krugovima, referenca predstavlja informaciju koja je potrebna čitatelju u prepoznavanju i pronalasku korištenog izvora. Prilikom navođenja izvora reference moraju biti tačne, kompletne i dosljedno primjenjivane.¹

Tri osnovna pravila navođenja referenci su:

- Svaki put kada koristite tuđu misao, ideju ili stav upotrijebite referencu.
- Referencu trebate naznačiti i kada:
 - Parafrazirate (izrazite tuđu misao vlastitim riječima);
 - Citirate (potpuno izrazite tuđu misao);
 - Kopirate (iskoristite tuđu tabelu, dijagram ili sliku);
 - Sažimate (izrazite tuđu misao vlastitim riječima u redukovanim obliku).
- Svaka referenca se mora pojaviti dva puta u dokumentu:
 - Kao referenca u tekstu;
 - Kao dio bibliografije radova na kraju dokumenta.

S druge strane, pod *citiranjem* se podrazumijeva od riječi do riječi pisano ili usmeno navođenje dijelova tuđeg teksta ili riječi koje se mogu izvorno provjeriti.²

Citiranjem se ostvaruje nekoliko ciljeva:

- Omogućava se lakše pronalaženje dodatne informacije o temi;
- Povećava se stručnost i kredibilitet rada;
- Omogućava se laka provjera tačnosti i pouzdanosti sadržaja rada;

1 P. Zelenika, *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela* (Ekonomski fakultet, 4. izdanje, Rijeka, 2001).

2 Ibid.

- Izbjegava se plagiranje i zasluge se pripisuju autoru koji ih zaslužuje.

Citat možete upotrijebiti u sljedećim situacijama:

- Da date izvor informaciji (tabeli, dijagramu, statistici, itd.);
- Da opišete neku teoriju, praksu ili model;
- Da potvrdite argument ili ponudite neko svoje rješenje;
- Parafrazirate tuđe djelo i slično.

Postoji više sistema citiranja izvora, a najčešće korišteni su: sistemi "autor-datum" (kao što su Harvard sistem, APA sistem i drugi) i numerički sistemi (kao što su AGLC, Vancouver, Chicago, Footnote i drugi).

Svaki od navednih sistema podrazumijeva precizan skup pravila za navođenje izvora u tekstu naučnog ili stručnog rada i način njihovog navođenja. Cilj je da se u tekstu može prepoznati šta pripada samom autoru, a šta je preuzeto od drugih autora/izvora. Jednom usvojeni način navođenja potrebno je dosljedno primjenjivati u cijelom radu.

1. PLAGIJARIZAM

Plagijat (lat. *plagium* – “krađa ljudi”) predstavlja prepisivanje iz tuđih djela te nedopušteno prisvajanje tuđeg duhovnog vlasništva.³

Plagijarizam (lat. *plagiarius* – “učenjak lopov”) je nedopušteno prisvajanje tuđeg duhovnog vlasništva tj. svako korištenje tuđih ideja, mišljenja ili teorija, bilo doslovno, bilo parafrazirano, u kojem se ne navodi autor, odnosno izvor informacija.⁴

Takav “kopiraj/preuzmi” čin predstavlja krađu autorstva, te je potpuno neprihvatljiv u stručnim i naučnim, pa tako i studentskim radovima.

Na većini svjetskih univerziteta i fakulteta plagijarizam predstavlja težu povredu etičkog standarda i povlači disciplinsku odgovornost i sankcije.

Najveći problem s kojim se učesnici u akademskom procesu susreću jeste upravo plagijarizam. To je jedan od najčešćih načina ugrožavanja akademskog integriteta autora i uzrok stalnih sukoba na relaciji student – profesor.

Kopiranje, korištenje ili na bilo koji drugi način iskorištavanje tuđih ideja, riječi ili kreacija, bez navođenja izvora u odgovarajućem obliku, je zabranjeno. Promjena par riječi u frazi nije dovoljna da se izvorni materijal pretvori u “vlastite riječi”. Promjena reda riječi u rečenici također nije prihvatljiva, kao ni korištenje sinonima, npr. promjena sa “zrak” na “vazduh”.

Prilikom pisanja radova moguće je koristiti tuđe riječi i ideje, ali uz obavezno označavanje i navođenje izvora iz kojih su te riječi i ideje preuzete. Osobe koje čitaju rad mogu čak i po samim rečenicama prepoznati da li je ono što je napisano originalno djelo ili tek preuzeti dio teksta.

Navođenje referenci, kao neizostavni dio svakog naučnog i stručnog djela, doprinosi kvalitetu tog rada.

Priprema za pisanje rada bi trebala započeti proučavanjem i pregledavanjem postojećih izvora, eventualnim istraživanjem, i tek na kraju davanjem ličnog pečata, odnosno pisanjem vlastitog rada.⁵

3 B Anić et al, *Rječnik stranih riječi* (Biografika a.d. Subotica, Beograd, 2001).

4 Ibid.

5 M Arslanagić, S Kadić (eds), *Priručnik za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima* (Ekonomski fakultet, Sarajevo, 2010) 5.

2. AGLC SISTEM NAVOĐENJA REFERENCI

AGLC sistem za navođenje referenci predstavlja jedan od načina citiranja u pravnim djelima. Osnovna karakteristika ovog stila, je korištenje fusnoti na kraju stranice i bibliografije radova na kraju dokumenta.

Pravila prilikom navođenja fusnoti⁶ su sljedeća:

- Upotrijebite fusnote da označite sve korištene izvore;
- U okviru dokumenta, broj fusnote je naznačen iza tačke;
- Fusnote se navode na kraju svake stranice vašeg rada;
- Kada citirate izvor, prvo navedite ime ili inicijal(e) imena autora pa prezime;
- Prvi put kada citirate izvor, navedite puni naziv istog, a svaki sljedeći put **ibid** ili **above n** (iznad n). Karakteristika reference **ibid** je da je dopušteno njeno korištenje za pravne slučajeve, ali nikako za legislaturu (potrebno je navesti puni naziv akta prilikom svakog spominjanja);
- Karakteristika referenci **above** ili **below** (ispod) je da nije dopušteno njihovo korištenje prilikom navođenja slučajeva, ugovora/sporazuma ili legislature;
- U okviru fusnote, ukoliko je poznato, navedite broj stranice, dijela ili poglavlja knjige;
- Nakon navođenja izvora upotrijebite tačku.

Pravila prilikom navođenja bibliografije radova su:

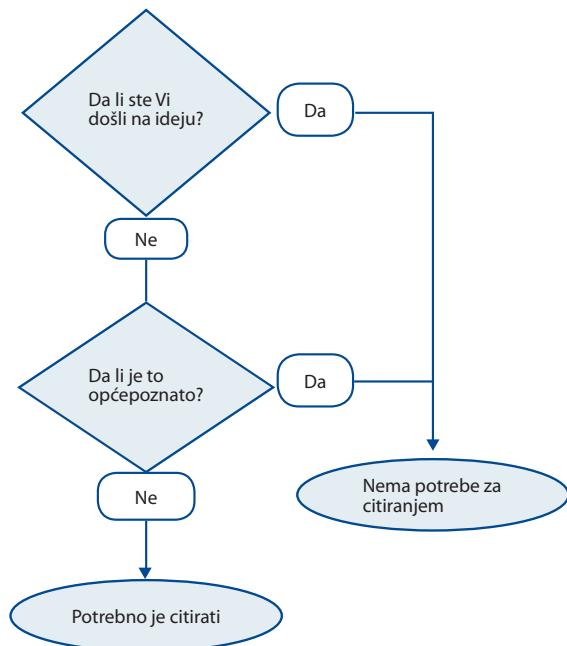
- Podijelite bibliografiju u sekcije:
 - Knjige/Članci/Izvještaji;
 - Pravni slučajevi;
 - Ugovori;
 - Ostalo.

6 USQ Library, Overview of AGLC Referencing (June, 2010) <<http://www.usq.edu.au/~media/USQ/Library/OverviewofAGLCTable.ashx>>.

- Pod svakim podnaslovom, izvore navedite abecednim redom;
- Reference koje označavaju broj stranice, paragrafa ili poglavlja ovdje ne treba navoditi;
- Kada citirate izvor, za razliku od fusnote, prvo navedite autorovo prezime pa onda ime ili inicijal(e);
- Na kraju navednog izvora nije potrebno upotrijebiti tačku.

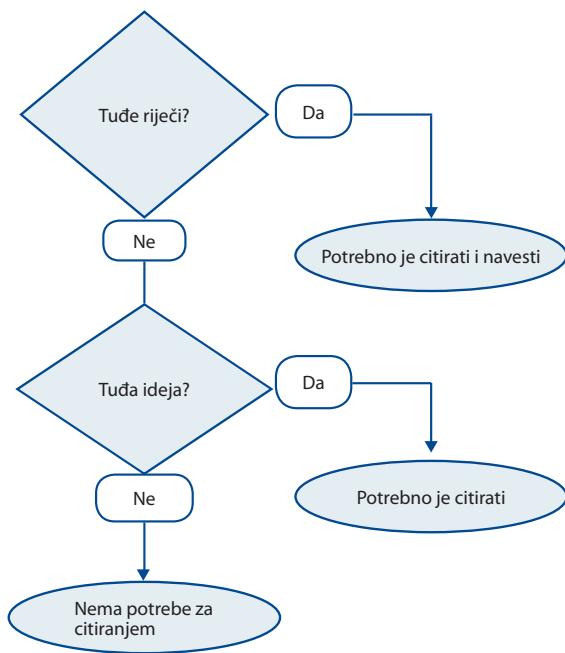
Robert Harris je dizajnirao pojednostavljene dijagrame kako bi ukazao na to šta je potrebno citirati u naučnim i stručnim radovima.⁷

Isti su dole navedeni.

Slika 1. Citiranje vlastite ideje⁷

⁷ R Harris, *The plagiarism handbook: struggles for preventing, detecting and dealing with plagiarism* (Pyrzak Publishing, 2001) citirano prema Central Queensland University, Harvard (author-date) referencing guide (January, 2010) <<http://www.library.uow.edu.au/content/groups/public/@web/@health/documents/doc/uow025425.pdf>>.

Slika 2. Citiranje tuđih riječi i ideja⁷

3. CITIRANJE REFERENCI U TEKSTU

Dalje u tekstu su navedeni primjeri pravilnog citiranja prilikom pisanja, te su obuhvaćene sve varijacije.

3.1. Autor citiran u tekstu

Kada se u tekstu poziva na rad nekog autora, odmah iza prezimena se navodi referenca, a u fusnoti njeno objašnjenje.

Primjer:

U tekstu:

Kao što Trnka¹ tvrdi da...

U fusnoti:

.....

¹ Kasim Trnka, *Ustavno pravo* (Pravni fakultet, Bihać, 2000).

3.2. Autor nije direktno citiran u tekstu

Ukoliko se neko djelo želi citirati bez navođenja autora u tekstu, tada se referenca datog dijela teksta navodi u fusnoti.

Primjer:

U tekstu:

Kada govorimo o postupku izdavanja dozvole za zaključenje braka maloljetne osobe¹ uobičajena praksa je da...

U fusnoti:

.....

¹ N Traljić, S Bubić, *Bračno pravo* (Pravni fakultet, Sarajevo, 2007).

3.3. Imena dvaju autora različitih radova citiranih u istoj rečenici

Ako se u tekstu poziva na radove dvaju autora, uz direktno navođenje njihovih prezimena u istoj rečenici, odmah iza prezimena navodimo reference, a u fusnoti njihovo objašnjenje.

Primjer:

U tekstu:

Nadaždin Defterdarević¹ i Bakšić Muftić² su...

U fusnoti:

.....

¹ Mirjana Nadaždin Defterdarević, *Evropska konvencija prema praksi Evropskog suda za ljudska prava* (Mostar, 2007).

² Jasna Bakšić Muftić, *Sistem ljudskih prava* (Sarajevo, 2002).

3.4. Imena dvaju autora istog rada citiranog u tekstu

Kada se u tekstu poziva na rad dvaju autora, pored imena zadnjeg prezimena se navodi numerirana referenca.

Primjer:

U tekstu:

Bubić i Traljić¹ su naveli da...

U fusnoti:

.....

¹ S Bubić, N Traljić, *Roditeljsko i starateljsko pravo* (Pravni fakultet, Sarajevo, 2007).

3.5. Radovi koji imaju više autora

Ako se u tekstu poziva na rad koji ima od dva do tri autora potrebno je navesti njihova imena, te koristiti veznik „i“ kako be se razdvojila zadnja dva autora. Ukoliko se u tekstu pozivate na rad koji ima više od tri autora, navodi se prezime samo prvog autora i iza njega općeprihvaćena skraćenica „et al.“ (skr. od lat. *et alii* – „i ostali“).

Primjer 1:

U tekstu:

U djelu *Uvod u sociologiju*¹ se spominje kako...

U fusnoti:

.....

¹ Josip Kregar, Darko Polšek i Slaven Ravlić, *Uvod u Sociologiju* (Pravni fakultet, Zagreb, 2005).

Primjer 2:

U tekstu:

U djelu *Kazneno pravo*² se naglašava da....

U fusnoti:

.....

² Željko Horvatić et al., *Kazneno pravo* (Pravni fakultet, Zagreb, 1999).

3.6. Nepoznat autor

U slučajevima kada nije poznat autor nekog rada, a poznata je organizacija koja sponzorira isti, uobičajeno je da referenca počne s nazivom te organizacije.

Primjer:

U tekstu:

Uloga vlade u razvijanju inovativnosti u okviru zajednice¹ je da....

U fusnoti:

.....

¹ Department of Industry, Science and Technology, *Australian Business Innovation: A Strategic Analysis* (Australian Government Printing Service, Canberra, 2004).

3.7. Doslovno preuzimanje dijela teksta od drugih autora

Kod doslovnog citiranja do dvije linije teksta, uobičajeno je koristiti princip s navodnim znacima. Kod doslovnog citiranja teksta dužeg od dvije linije, koristi se princip zasebnog odlomka teksta. Preporuka je da se taj citat posebno naglasi uvlačenjem teksta (samo lijeva margina) i otkuca manjim slovima. U ovom slučaju ne upotrebljavaju se znaci navoda. Ukoliko se duži citat pojavljuje u fusnoti, navođenje izvora istog treba biti odmah iznad ili ispod citata.

Primjeri:

U tekstu:

Traljić i Bubić su naglasile sljedeće: „Dužnost je suda da utvrdi psihičku, fizičku i socijalnu zrelost maloljetne osobe“.¹

U tekstu:

U savremenim uslovima eliminisan je čitav niz razloga zbog kojih je trudnoća maloljetnice osnovni razlog za davanje dispenzacije. Ovo je posljedica izjednačenja bračne i vanbračne djece, priznavanja prava na slobodno planiranje porodice koje pripada i maloljetnicima sbosobnim za rasuđivanje, te činjenica da brak treba da bude u interesu maloljetne osobe. Postupak za davanje dozvole za zaključenje braka maloljetniku pokreće se na prijedlog maloljetnog lica. Sud je u smislu člana 342 stav 2. dužan saslušati roditelje ili staraoce maloljetnog podnosioca zahtjeva, iako ga njihovo mišljenje ne veže. Znači sud može odbiti zahtjev uprkos roditeljskoj saglasnosti odnosno udovoljiti zahtjevu i u slučaju protivljenja roditelja.²

U fusnoti:

.....

¹ N Traljić, S Bubić, *Bračno pravo* (Pravni fakultet, Sarajevo, 2007).

² Ibid.

3.8. Poglavlja u editovanim knjigama

Ukoliko se poziva na autora poglavlja koje je objavljeno u sklopu knjige čiji je redaktor (editor) bio/bila druga osoba, u tekstu treba da bude navedeno ime autora poglavlja, a ne redaktor.

Primjer:

U tekstu:

U djelu *The Lady Vanishes: Women and Property Rights in Nineteenth Century New South Wales*¹ Wright navodi da...

U fusnoti:

.....

¹ Nancy E Wright, 'The Lady Vanishes: Women and Property Rights in Nineteenth Century New South Wales' in John McLaren, A R Buck and Nancy E Wright (eds), *Despotic Dominion: Property Rights in British Settler Societies* (UBC Press, 2005) 190, 193.

3.9. Sekundarni izvor

Ukoliko se pozivate na rad čiji original iz nekog razloga nije bilo moguće pročitati, nego je u radu drugog autora nađena njegova referenca, takav rad postaje "sekundarni izvor" i kao takav se treba citirati.

Primjer:

U tekstu:

U pravnom slučaju *Carlill v Carbolic Smoke Ball Co*¹ se navodi da....

U fusnoti:

.....

¹ *Carlill v Carbolic Smoke Ball Co* [1893] 1 QB 256 citirano prema Jeannie Paterson, Andrew Robertson and Peter Heffey, *Contract: Cases and Materials* (Lawbook, 10th ed, 2005) 46.

3.10. Tabele, dijagrami i slike

Bilo koji materijali, kao što su tabele, grafikoni, dijagrami, slike, skice i sl. koji su preuzeti iz nekog izvora trebaju biti navedeni kao takvi, pri čemu tabele i dijagrami trebaju imati svoj naslov, koji pruža odgovarajuće objašnjenje. Za riječ „tabela“ ne preporučuje se korištenje skraćenice „tab.“⁸

⁸ I. Marković (ed), *Priručnik za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima* (Pravni fakultet, Banja Luka, 2011) 14.

Primjer 1:

	Broj predviđenih pozicija	Broj popunjeneh pozicija	Broj upražnjenih pozicija	Popunjenoš
Tužilaštvo BiH	34	34	0	100%
FBiH	182	177	5	97%
RS	89	87	2	98%
Brčko Distrikt BH	10	10	0	100%
UKUPNO	315	308	7	98%

Tabela 1. Tužioći u Bosni i Hercegovini (pregled popunjenoš)⁹

Slike, dijagrami, grafovi, sheme i sl., dakle sve osim tabela, mogu se navesti pod naslovom "Slika", iza čega slijedi broj, potom objašnjenje, a zatim referenca.

Primjer 2:

"I got an alleged C on my criminal law test."

Slika 1. Karikatura krivičnog prava¹⁰

⁹ Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, *Godišnji izvještaj za 2010. godinu* <<http://www.hjpc.ba/intro/gizvjestaj/pdf/VSTVBiHGI2010web.pdf>>.

¹⁰ R Delgado, *Criminal law cartoons* <http://www.cartoonstock.com/directory/c/criminal_law.asp>.

3.11. Radovi koje su objavile različite organizacije

Kada je rad objavljen od neke organizacije, udruženja, kompanije, državne institucije, nevladine organizacije i sl., navodi se naziv te organizacije: naziv djela, godina objave rada i odgovarajuća web adresa.

Prihvatljivo je da se koristi službena skraćenica organizacije u tekstu, s tim da se puni naziv mora navesti prvi put, a skraćenica u zagradi.¹¹ Svaki naredni put, dozvoljeno je korištenje samo skraćenice.

Primjer 1:

U tekstu:

Strategija razvoja nauke u Bosni i Hercegovini je dokument koji daje strateške smjernice i plan djelovanja za razvoj naučnoistraživačke djelatnosti u Bosni i Hercegovini.¹

U fusnoti:

.....

¹ Ministarstvo civilnih poslova BiH, (MCP BiH), *Strategija razvoja nauke u Bosni i Hercegovini 2010.–2015.* (mart 2009) <http://www.mcp.gov.ba/zakoni_akti/strategije/Archive.aspx?template_id=19&pageIndex=1>.

Primjer 2:

U tekstu:

Odgovor na negativan utjecaj svjetske ekonomske krize u BiH trebao bi se prije svega tražiti u ubrzanom razvoju nauke i tehnologije.²

U fusnoti:

.....

² MCP BiH, *Strategija razvoja nauke u Bosni i Hercegovini 2010.–2015.* (mart 2009) <http://www.mcp.gov.ba/zakoni_akti/strategije/Archive.aspx?template_id=19&pageIndex=1>.

11 RIT Librariies, *IEEE Citation and Writing Guide* (2009)
<<http://library.rit.edu/userservices/pubschol/IIEEEGuidelines.pdf>>.

3.12. Web izvori u tekstu

Ako se citira literatura sa Interneta, navodi se autor ili naziv organizacije, naslov dokumenta i godina objavljivanja, ako je to poznato. Ukoliko autor nije poznat, referencu započnite s naslovom djela, te navedite godinu kada je web stranica postavljena ili osvježena.

Primjer 1:

U tekstu:

Po pravilu, osobe koje žele sazнати više informacija o NTA pravilniku (Native Title Access Policy)¹ se trebaju obratiti odjelu za odnose s autohtonim stanovništvom (DIA – Department of Indigenous Affairs).

U fusnoti:

.....

¹ Department of Indigenous Affairs, *Native Title Access Policy* (03. May 2010) <<http://www.dia.wa.gov.au/Documents/HeritageCulture/Resources/NativeTitleAccessPolicy.doc>>.

Primjer 2:

U tekstu:

Naknada za transakcije² je model plaćanja gdje...

U fusnoti:

.....

² „Airline news“, American Express Corporate Travel Newsletter (revised 07. September 2003) <http://www.aexp.be/Topics/TravellersTools/pages/TravelFact/pages/FACT_lexicon.html>.

3.13. Nepoznata godina objave rada

U slučajevima kad je nepoznata godina objave rada, ista se ne navodi.

4. NAVOĐENJE REFERENCI U LITERATURI

U ovoj sekciji prikazane su osnovne razlike prilikom navođenja referenci u fusnotama i u bibliografiji radova.

4.1. Knjige

Niže su prikazana osnovna pravila ispravnog navođenja referenci za knjige.

FUSNOTE	BIBLIOGRAFIJA RADOVA
<p>Osnovni elementi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ime ili inicial(i) i prezime autora, <i>Naziv djela</i> (Izdavač, broj izdanja, mjesto izdavanja, godina) broj stranice. • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Broj izdanja se naglašava samo u slučaju da se ne radi o prvom izdanju. • Ukoliko navodite broj stranice, napišite broj iste (bez upotrebe zagrade) ispred tačke. • Ukoliko navodite broj paragrafa napišite broj istog u uglastim zagradama ispred tačke. 	<p>Osnovni elementi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prezime, ime ili inicial(i) autora, <i>Naziv djela</i> (Izdavač, broj izdanja, mjesto izdavanja, godina) • Navedite datu referencu u sekciji A. Knjige/Članci/Izvještaji. • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Ukoliko knjiga ima više od tri autora, navedite samo prvog, s tim da prvo navodite prezime pa ime autora. • Broj izdanja se naglašava samo u slučaju da se ne radi o prvom izdanju. • Nije potrebno navoditi broj stranice.
<p>Primjer:</p> <p>Jedan autor</p>	<p>Primjer:</p> <p>Jedan autor</p>

<i>Dva ili tri autora</i>	N Traljić, S Bubić, <i>Bračno pravo</i> (Pravni fakultet, Sarajevo, 2007).	<i>Dva ili tri autora</i>	Traljić, Nerimana, Bubić, Suzana, <i>Bračno pravo</i> (Pravni fakultet, Sarajevo, 2007)
<i>Više od šest autora</i>	Željko Horvatić et al., <i>Kazneno pravo</i> (Pravni fakultet, Zagreb, 1999).	<i>Više od šest autora</i>	Horvatić, Željko et al., <i>Kazneno pravo</i> (Pravni fakultet, Zagreb, 1999)
<i>Stranica knjige</i>	Jasna Bahić Muftić, <i>Sistem ljudskih prava</i> (Sarajevo, 2002) 37.	<i>Stranica knjige</i>	Bahić Muftić, Jasna, <i>Sistem ljudskih prava</i> (Sarajevo, 2002)
<i>Poglavlje knjige</i>	Jasna Bahić Muftić, <i>Sistem ljudskih prava</i> (Sarajevo, 2002) [3].	<i>Poglavlje knjige</i>	Bahić Muftić, Jasna, <i>Sistem ljudskih prava</i> (Sarajevo, 2002)
<i>Editovane knjige</i>	M Babić et al. (eds), <i>Komentari kaznenih zakona u BiH</i> (Vijeće Europe i Europska komisija, Sarajevo, 2005).	<i>Editovane knjige</i>	Babić M et al. (eds), <i>Komentari kaznenih zakona u BiH</i> (Vijeće Europe i Europska komisija, Sarajevo, 2005)

Kada citirate e-knjige, koje su dostupne u printanoj verziji¹², navedite ih kao što navodite i ostale knjige.

Kada citirate e-knjige, koje su dostupne samo u elektronskoj verziji¹², navedite ih kako slijedi:

FUSNOTA

Primjer:

Peter Barton Hutt (ed), *Food and Drug Law: An Electronic Book of Student Papers* (01. April 2008) Harvard Law School <http://www.law.harvard.edu/faculty/hutt/book_index.html>.

BIBLIOGRAFIJA RADOVA

Primjer:

Hutt, Peter Barton (ed), *Food and Drug Law: An Electronic Book of Student Papers* (01. April 2008) Harvard Law School <http://www.law.harvard.edu/faculty/hutt/book_index.html>

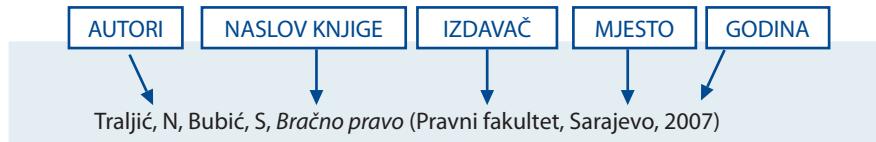
¹² USQ Library, *Overview of AGLC Referencing* (June 2010) <<http://www.usq.edu.au/~media/USQ/Library/OverviewofAGLCtable.ashx>>.

U nastavku navodimo ilustraciju pravilnog navođenja referenci po principu AGLC sistema navođenja.

Pojašnjenje¹³ za fusnotu:

Pojašnjenje¹⁴ za bibliografiju radova:

13 Australian Guide to Legal Citation (2010) <<http://www.library.uq.edu.au/infoskil/styles2.html>>.

14 Ibid.

4.2. Članci

FUSNOTE	BIBLIOGRAFIJA RADOVA
<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ime ili inicijal(i) i prezime autora, „Naslov članka“ ([Godina]) broj (izdanje) Naziv časopisa, broj stranice. • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Koristite puni nazov časopisa, bez korištenja rječice „u“. • Ukoliko je časopis organiziran po godini, istu navedite u uglastim zagradaima i izostavite broj časopisa. • Ukoliko je časopis organiziran po broju (volumenu), godinu izdavanja navedite u oblim zagradaima, a zatim navedite broj časopisa. • Ne zaboravite navesti broj stranice. 	<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Prezime, ime ili inicijal(i) autora, „Naslov članka“ ([Godina]) broj (izdanje) Naziv časopisa • Navedite datu referencu u sekciji A. Knjige/Članci/ Izvještaji. • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Koristite puni nazov časopisa, bez korištenja rječice „u“. • Ukoliko je časopis organiziran po godini, istu navedite u uglastim zagradaima i izostavite broj časopisa. • Ukoliko je časopis organiziran po broju (volumenu) isti navedite u oblim zagradaima. • Nije potrebno navoditi broj stranice.
Primjer:	Primjer:
<p><i>Časopis organiziran po godini</i></p> <p>Rachel A Opie, „Human Rights Violations by Peacekeepers: Finding a Framework for Attribution of International Responsibility“ [2006] <i>New Zealand Law Review</i>, 20.</p>	<p><i>Časopis organiziran po godini</i></p> <p>Opie, Rachel A, „Human Rights Violations by Peacekeepers: Finding a Framework for Attribution of International Responsibility“ [2006] <i>New Zealand Law Review</i></p>
<p><i>Časopis organiziran po broju (volumenu)</i></p> <p>D Farrier, R Whelan and C Brown, „Addressing Scientific Uncertainty in Local Government Decision Making Processes“ (2002) 19 <i>Environmental and Planning Law Journal</i>, 435.</p>	<p><i>Časopis organiziran po broju (volumenu)</i></p> <p>Farrier D, Whelan R and Brown C, „Addressing Scientific Uncertainty in Local Government Decision Making Processes“ (2002) 19 <i>Environmental and Planning Law Journal</i></p>

Članak iz elektronskog časopisa pronađen u bazi podataka

Većina članaka iz elektronskih časopisa dostupnih putem fakultetskih baza podataka se pojavljuje i u printanoj formi. Kao takve, treba ih referencirati na osnovu ranijih primjera navedenih u „časopis organiziran po godini“ ili „časopis organiziran po broju (volumenu)“.

Kada citirate članak iz elektronskog časopisa koji je dostupan samo putem Interneta¹⁵, to činite na sljedeći način:

FUSNOTE

Primjer:

Kylie Howard and Lim Yee Fin, „I Spy With My Little Eye: Taking a Closer Look at Spyware“ [2005] (2-3) *Journal of Information, Law and Technology* <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2005_2-3/howard-lim>.

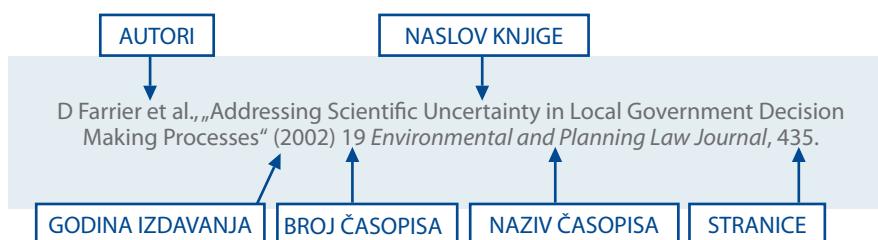
BIBLIOGRAFIJA RADOVA

Primjer:

Howard, Kylie and Yee Fin, Lim, „I Spy With My Little Eye: Taking a Closer Look at Spyware“ [2005] (2-3) *Journal of Information, Law and Technology*
<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2005_2-3/>

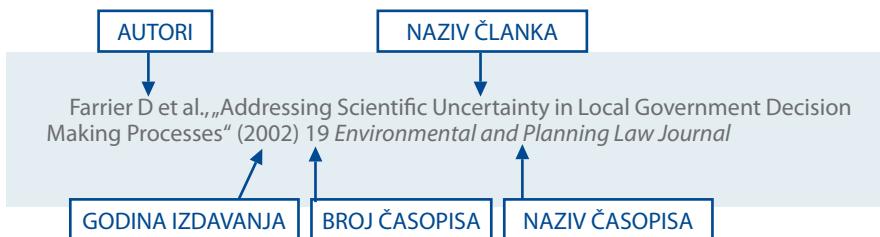
U nastavku navodimo ilustraciju pravilnog navođenja referenci po principu AGLC sistema navođenja.

Pojašnjenje za fusnotu:

15 USQ Library, *Overview of AGLC Referencing* (June 2010)
<<http://www.usq.edu.au/~media/USQ/Library/OverviewofAGLCtable.ashx>>.

Pojašnjenje za bibliografiju radova:

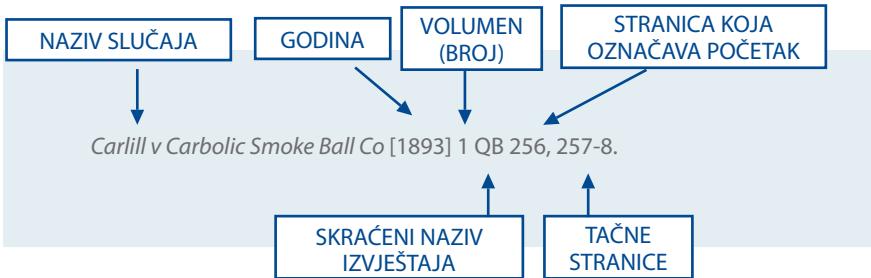
4.3. Pravni slučajevi

FUSNOTE	BIBLIOGRAFIJA RADOVA
<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Naziv pravnog slučaja [(Godina)] Volumen (broj) Stranica izvještaja na kojoj počinje pravni slučaj, Tačna stranica na koju se odnosi izvor. • Naziv izvještaja, u kome se nalazi slučaj, se navodi u skraćenom obliku. Bez upotrebe tačke. • Nemojte uključivati imena svih učesnika u pravnom slučaju. Navedite samo imena tužioca i tuženog. • Nemojte ponavljati broj pravnog slučaja u fusnoti, ukoliko se koristi prilikom objašnjavanja iste. • Koristite uglaste zagrade ukoliko je slučaj organiziran po godini, a oble zagrade ukoliko je slučaj organiziran po broju. • Nemojte navoditi korištenu bazu podataka ili Internet stranica, slučaj navedite kao da je u printanoj formi. 	<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Naziv pravnog slučaja [(Godina)] Volumen (broj) Stranica izvještaja na kojoj počinje pravni slučaj. • Navedite datu referencu u sekciji B. Pravni slučajevi. • Naziv izvještaja, u kome se nalazi slučaj, se navodi u skraćenom obliku. Bez upotrebe tačke. • Nemojte uključivati imena svih učesnika u pravnom slučaju. Navedite samo imena tužioca i tuženog. • Koristite uglaste zagrade ukoliko je slučaj organiziran po godini, a oble zagrade ukoliko je slučaj organiziran po broju. • Nemojte navoditi korištenu bazu podataka ili Internet stranica, slučaj navedite kao da je u printanoj formi. • Nije potrebno navoditi broj stranice.

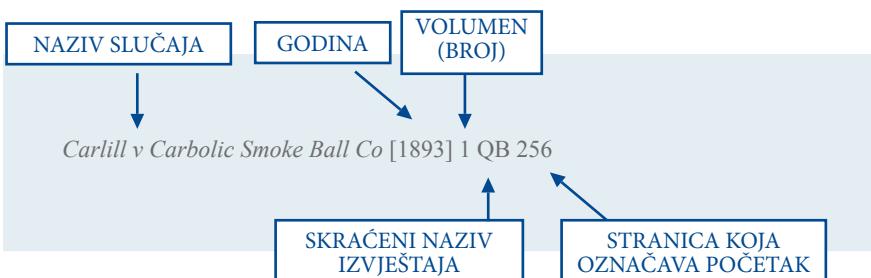
Primjer:	Primjer:
<i>Izvještaj organiziran po godini</i>	<i>Carlill v Carbolic Smoke Ball Co [1893] 1 QB 256, 257-8.</i>
<i>Izvještaj organiziran po broju</i>	<i>Hillpalm Pty Ltd v Heaven's Door Pty Ltd (2004) 220 CLR 472, 475.</i>
<i>Neobjavljene odluke s srednje neutralnim citatom</i>	<p><u>Osnovni elementi:</u> <i>Naziv pravnog slučaja [Godina]</i> <i>Jedinstveni broj sudske odluke (Datum) [Br. paragrafa].</i></p> <p><i>Tropac Timbers Pty Ltd v A-One Asphalt Pty Ltd [2005] QSC 378 (14 December 2005) [19].</i></p>
<i>Neobjavljene odluke bez srednje neutralnog citata</i>	<p>Elementi: <i>Naziv pravnog slučaja</i> <i>(Neobjavljeno, Naziv suda, Ime sudca, Datum) Br. paragrafa.</i></p> <p><i>Hayne v Nyst (Unreported, Supreme Court of Queensland, Williams J, 17 October 1995) 8.</i></p>
	<p><i>Izvještaj organiziran po godini</i></p>
	<p><i>Carlill v Carbolic Smoke Ball Co [1893] 1 QB 256</i></p>
	<p><i>Izvještaj organiziran po broju</i></p>
	<p><i>Hillpalm Pty Ltd v Heaven's Door Pty Ltd (2004) 220 CLR 472</i></p>
	<p><u>Osnovni elementi:</u> <i>Naziv pravnog slučaja [Godina]</i> <i>Jedinstveni broj sudske odluke (Datum)</i></p>
	<p><i>Tropac Timbers Pty Ltd v A-One Asphalt Pty Ltd [2005] QSC 378 (14 December 2005)</i></p>
	<p>Elementi: <i>Naziv pravnog slučaja</i> <i>(Neobjavljeno, Naziv suda, Ime sudca, Datum)</i></p>
	<p><i>Hayne v Nyst (Unreported, Supreme Court of Queensland, Williams J, 17 October 1995) 8.</i></p>

U nastavku navodimo ilustraciju pravilnog navođenja referenci po principu AGLC sistema navođenja.

Pojašnjenje za fusnotu:

Pojašnjenje za bibliografiju radova:

4.4. Ugovori

FUSNOTE	BIBLIOGRAFIJA RADOVA
<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Naziv ugovora, otvoren za potpis datum, Imena učesnika, Volumen (broj) Internacionalna serija ugovora, (stupa na snagu datum). • Skraćenice se ne označavaju s tačkama. • Ukoliko se članice ugovora ne pojavljuju u naslovu, iste se trebaju navesti iza datuma kada je ugovor otvoren za potpis. • Potrebno je naznačiti internacionalnu seriju ugovora npr. <i>United Nations Treaty Series</i> (UNTS), <i>League of Nations Treaty Series</i> (LNTS) i sl. • Ukoliko se ugovori između članica Evropske zajednice ne pojavljaju u okviru serije, potrebno je citirati <i>Official Journal of the European Communities</i> (OJ). • Ukoliko ugovor nije objavljen u okviru serije dozvoljeno je citiranje <i>International Legal Series</i> (OLS). • Ne zaboravite navesti tačku na kraju. 	<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Naziv ugovora, otvoren za potpis datum, Imena učesnika, Volumen (broj) Internacionalna serija ugovora, (stupa na snagu datum) • Navedite datu referencu u sekciji C. Ugovori. • Skraćenice se ne označavaju s tačkama. • Ukoliko se članice ugovora ne pojavljuju u naslovu, iste se trebaju navesti iza datuma kada je ugovor otvoren za potpis. • Potrebno je naznačiti internacionalnu seriju ugovora npr. <i>United Nations Treaty Series</i> (UNTS), <i>League of Nations Treaty Series</i> (LNTS) i sl. • Ukoliko se ugovori između članica Evropske zajednice ne pojavljaju u okviru serije, potrebno je citirati <i>Official Journal of the European Communities</i> (OJ). • Ukoliko ugovor nije objavljen u okviru serije dozvoljeno je citiranje <i>International Legal Series</i> (OLS). • Nije potrebno navoditi tačku na kraju.

Primjer:	Primjer:
<i>Bilateralni ugovor između dvije države</i>	<i>Convention for the Avoidance of Double Taxation with Respect to Taxes on Income and Capital, opened for signature 20. November 1978, Canada-Rumunia, 1467 UNTS (entered into force 29. December 1980).</i>
<i>Konvencija Ujedinjenih naroda</i>	<i>United Nations Convention on the Law of the Sea, opened for signature 10 December 1982, 1833 UNTS (entered into force 16. November 1994).</i>

U nastavku navodimo ilustraciju pravilnog navođenja referenci po principu AGLC sistema navođenja.

Pojašnjenje za fusnotu:

Pojašnjenje za bibliografiju radova:

4.5. Druge vrste dokumenata

4.5.1. Konferencijski izvještaji

Pravilo pri upotrebi konferencijskih izvještaja je da se navode sljedeći podaci:

Ime ili inicijal(i) i prezime autora, „*Naslov djela*“ (Izvještaj prezentiran na Naziv konferencije, Mjesto, Datum) br. stranice ili paragrafa.

Primjer:

U fusnoti:

.....

¹ Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, „*Zaštititi domaću proizvodnju od prekomjernog uvoza*“ (Izvještaj prezentiran na sjednici Spoljnotrgovinske komore BiH, Sarajevo, 28. juli 2010).

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.2. Diplomski rad, magistarski rad i disertacija

Pravilo pri upotrebi ovih materijala je da se navode sljedeći podaci:

Ime ili inicijal(i) i prezime autora, *Naslov diplomskog rada* (Vrsta rada, Institucija, Godina) br. stranice ili paragrafa.

Primjer:

U fusnoti:

.....

¹ Ramajana Demirović, *Imovinska dejstva heteroseksualne vanbračne zajednice* (Magistarski rad, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, 2011), 173.

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.3. Zakon, pravilnik i uputa

Prilikom navođenja zakona, pravilnika ili uputa potrebni elementi su:

„Naziv publikacije u kojoj je zakon objavljen“, *Naziv zakona* broj/godina.

Primjer:

U fusnoti:

.....

¹ „Službeni glasnik BiH“, *Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine* br. 3/2003., 36/2003., 26/2004. i 13/2005.

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.4. Internacionalne odluke nastale arbitracijom

Prilikom citiranja internacionalnih odluka nastalih arbitracijom, prvo navodimo naziv slučaja, a zatim imena učesnika, koja je potrebno naglasiti slovima napisanim u kurzivu i staviti u oble zagrade.

Primjer:

U fusnoti:

.....

¹ *Case concerning the Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the French Republic (United Kingdom vs France)* (1978 and 1978) 18 RIAA 3.

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.5. Dokumenti s Interneta

FUSNOTE	BIBLIOGRAFIJA RADOVA
<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ime ili inicijal(i) i prezime autora, <i>Naziv dokumenta</i> (Datum) Naziv web strane <URL>. <ul style="list-style-type: none"> • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Navedite web stranicu samo ukoliko izvor nije dostupan u printanoj formi. • Ukoliko je datum nepoznat, isti nemojte navoditi. • Naziv web strane se ne mora navoditi ukoliko je identičan imenu autora. • Ukoliko je moguće navesti broj stranice, to učinite prije <URL>. 	<p><u>Osnovni elementi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Prezime, ime ili inicijal(i) autora, <i>Naziv dokumenta</i> (Datum) Naziv web strane <URL> <ul style="list-style-type: none"> • Navedite datu referencu u sekciji D. Ostalo • Autorovi inicijali su razdvojeni slobodnim mjestom. • Navedite web stranicu samo ukoliko izvor nije dostupan u printanoj formi. • Ukoliko je datum nepoznat, isti nemojte navoditi. • Naziv web strane se ne mora navoditi ukoliko je identičan imenu autora.

Primjer za fusnotu:

Department of Indigenous Affairs, *Native Title Access Policy* (3. May 2010)
<http://www.dia.wa.gov.au/Documents/HeritageCulture/Resources/NativeTitleAccessPolicy.doc>

Primjer za bibliografiju radova:

Department of Indigenous Affairs, *Native Title Access Policy* (3. May 2010)
<http://www.dia.wa.gov.au/Documents/HeritageCulture/Resources/NativeTitleAccessPolicy.doc>

4.5.6. Obavještenje za medije

Prilikom navođenja obavještenje za medije¹⁶, potrebni elementi su:

Ime ili inicijal(i) i prezime autora, „Naslov“ (Obavještenje za medije, datum) broj stranice ili paragrafa.

Primjer:

U fusnoti:

.....

¹ McLibel Support Campaign, „McLibel Crisis as Defendant and Office Fight Eviction Threat“ (Press Release, 17. May 2001).

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.7. TV i radio program

Prilikom navođenja prijepisa s TV i radio programa potrebni elementi su:

Emiter, „Naziv emisije“, *Naziv programa*, datum emitovanja, <URL> datum pristupa.¹⁷

Primjer 1:

TV program

U fusnoti:

.....

¹ ABC Television, „Chamber of Commerce Rejects Supervised Injecting Room“, *The 7:30 Report*, 23. March 2000 <<http://www.abc.net.au/7.30/stories/s113017.htm>> pristupljeno 23.06.2011.

¹⁶ Australian Guide to Legal Citation (2002) <<http://mulr.law.unimelb.edu.au/files/aglcdl.pdf>>.

¹⁷ Australian Guide to Legal Citation (2010) <<http://www.library.uq.edu.au/infoskil/styles2.html>>.

Primjer 2:

Radio program

U fusnoti:

.....

¹ ABC Radio, "The future of engineering," 23.04.2004.

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

4.5.8. Intervju

Intervju treba biti naveden na sljedeći način:

- Ukoliko sami vodite intervju:

Intervju sa Ime i prezime intervjuisanog (Mjesto i/ili vrsta intervjeta, datum).

Primjer 1:

U fusnoti:

.....

¹ Intervju sa Suzanom Barbić (Pravni fakultet u Sarajevu, lični intervju, 21.04.2006).

- Ukoliko intervju vodi druga osoba:

Ime i prezime intervjuera, Intervju sa Ime i prezime intervjuisanog (Mjesto i/ili vrsta intervjeta, datum).

Primjer 2:

U fusnoti:

.....

² Senad Kovačević, Intervju sa Suzanom Barbić (Pravni fakultet u Sarajevu, lični intervju, 21.04.2006).

U bibliografiji radova referenca se navodi po istom principu, samo bez tačke na kraju.

ZAKLJUČAK

Poznavanje metodologije izrade stručnog i naučnog rada neophodno je za sve naučnike i istraživače. Ozbiljno bavljenje naučnoistraživačkim radom podrazumijeva veliki angažman u prikupljanju i obradi podataka i neophodne literature. Veliki broj proučene i navedene literature ukazuje na kvalitet, profesionalnost i temeljitosr autora.

Ovaj priručnik namijenjen je svima koji se bave naučnoistraživačkim radom i predstavlja osnov za izradu i pisanje naučnih i stručnih radova. Pravilna primjena izvora ne samo da doprinosi kvaliteti rada, već istovremeno sprečava plagiranje i neautorizirano korištenje tuđih radova.

Nadamo se da će ovaj priručnik biti od velike koristi prilikom izrade naučnih i stručnih radova.

Mostar, august 2011. godine

BIBLIOGRAFIJA RADOVA

A. KNJIGE/ČLANCI/IZVJEŠTAJI

- Anić, B et al, *Rječnik stranih riječi* (Biografika a.d. Subotica, Beograd, 2001)
- Arslanagić, Maja i Kadić, Selma (eds), *Priručnik za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima* (Ekonomski fakultet, Sarajevo, 2010)
- Howard, Kylie i Yee Fin, Lim, „I Spy With My Little Eye: Taking a Closer Look at Spyware“ [2005] (2-3) *Journal of Information, Law and Technology* <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2005_2-3/>
- Hutt, Peter Barton (ed), *Food and Drug Law: An Electronic Book of Student Papers* (01. April 2008) Harvard Law School <http://www.law.harvard.edu/faculty/hutt/book_index.html>
- Marković, I (ed), *Priručnik za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima* (Pravni fakultet, Banja Luka, 2011)
- Zelenika, P, *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela* (Ekonomski fakultet, 4. izdanje, Rijeka, 2001)

B. OSTALO

- *Australian Guide to Legal Citation* (2002) <<http://mulr.law.unimelb.edu.au/files/aglcdl.pdf>>
- *Australian Guide to Legal Citation* (2010) <<http://www.library.uq.edu.au/infoskil/styles2.html>>
- Delgado, R, *Criminal law cartoons* <http://www.cartoonstock.com/directory/c/criminal_law.asp>
- Department of Indigenous Affairs, *Native Title Access Policy* (3 May 2010) <<http://www.dia.wa.gov.au/Documents/HeritageCulture/Resources/NativeTitleAccessPolicy.doc>>
- Harris, R, *The plagiarism handbook: struggles for preventing, detecting and dealing with plagiarism* [Pyrczak Publishing, 2001] citirano prema Central Queensland University, *Harvard*

(*author-date*) referencing guide (January 2010) <<http://www.library.uow.edu.au/content/groups/public/@web/@health/documents/doc/uow025425.pdf>>

- RIT Libraries, *IEEE Citation and Writing Guide* (2009) <<http://library.rit.edu/userservices/pubschol/IEEETweetGuidelines.pdf>>
- USQ Library, *Overview of AGLC Referencing* (June 2010) <<http://www.usq.edu.au/~media/USQ/Library/OverviewofAGLCtable.ashx>>
- Visoko sudska i tužilačko vijeće BiH, *Godišnji izvještaj za 2010. godinu* <<http://www.hjpc.ba/intro/gizvjestaj/pdf/VSTVBiHGI2010web.pdf>>

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

